

Boerderij *Reestein*

P. GROENENBOOM

Een boerderij die, zeker door de bewoners in de buurt en in de volksmond, steevast *De Ouwe Stee* genoemd wordt. Daar heeft ze ook wel recht op, want het woonhuis heeft fundamenten uit het jaar 1100. Haar andere naam die op de poort voor de boerderij staat is *Reestein*. In diverse akten is die naam op verschillende manieren geschreven. Waar zou deze naam vandaan kunnen komen?

In vroeger tijden lag dit optrekje met zijn fundamenten uit 1100 te midden van bosschages, water en wild. Op het wild is gejaagd, want daarom kwamen de rijke Dordtse families die hier verbleven naar deze omgeving, om te jagen en te feesten. Zouden zij die naam hebben gegeven omdat zij daar de reeën schoten en slachtten, of is er misschien nog een andere reden voor deze naam? De eerste lettergreep van het woord *Reestein*, met of zonder de letter h geschreven, zou ook kunnen verwijzen naar het woord *ree* dat we eveneens tegenkomen in *reesloot*, een grens dus. Het zou kunnen verwijzen naar een raai, een grens, en die is daar geweest. In een van de akten waarin deze boerderij wordt genoemd staat het zinnetje "alwaar den steen staat". Als je verder niets weet dan zegt dat weinig, maar door onderzoek in archieven weten we daar inmiddels meer over. Wat is er gebeurd?

Na de stormen en de watervloeden in de jaren 1373, 1375 en later in 1421 de Grote of St. Elisabethvloed was alles onder een dikke laag klei bedolven. De eerdere dorpjes Barendrecht, Carnisse en Rhoon waren totaal weggevaagd. Toen het land langzamerhand weer droog kwam te vallen moest de grens tussen Rhoon en de ambachtsheerlijkheid Carnisse weer worden vastgesteld.

In 1461 was de toren van de Laurenskerk in Rotterdam gereedgekomen. Vanaf die toren heeft men toen een denkbeeldige lijn getrokken naar de kerktoren van Heinenoord. Op die lijn heeft men in het landschap op vier plaatsen in Carnisse grensstenen gezet. Eén stond er op de hoek van het huis van de *Pendrecht Hoeve* op Smitshoek. Een tweede stond achter het café Het Schaapje dat toen nog op de oude plaats stond naast de boezem die daar liep. Ook naar die steen wordt in een akte verwezen. Een derde steen stond achter de *Reestein*woning en een vierde op de *Essendijk*. Stond, schrijf ik, want ze zijn er niet meer. De boerderij op Smitshoek is afgebroken voor de aanleg van rijksweg A15, het café is op zijn oude plaats door brand verwoest en ook bij *Reestein* is hij niet meer te vinden. Wijlen de heer Van Hengel, die in 1920 op de *Reestein*boerderij gewerkt had, wist jaren later nog te vertellen dat de steen er toen nog stond en waar hij had gestaan. Als kleine jongens kon je er met z'n drieën ruggelings op zitten, zo vertelde hij mij. We hebben nog met een lange priem in de grond geprikt, maar we konden hem ook daar niet meer vinden. Op aanwijzing van de heer Van Hengel hebben we toen weer een

stenen paaltje op die bewuste plek in de grond gezet. De naam zou dus ook naar die grens kunnen verwijzen.

Wat heeft er zich afgespeeld in en om deze boerderij en wie waren haar eigenaren en pachters?

Op de muur van de woning is een prachtig alliantiewapen aangebracht. Het is het wapen van de Dordtse patriciërsfamilies Everwijn en De Roovere. Het zelfde wapen, hoewel steeds iets anders van vorm, is ook aangebracht aan de gevel van de boerderij van Derksen & De Koning, Voordijk 414, de boerderij *Dorpzicht* aan de Dorpsstraat 175 van Pieter Barendregt en van de boerderij *De Gouden Leeuw* van Huib Zwaal aan de Pascalweg 171 te Rotterdam.

Deze boerderijen en de afgebroken boerderij *Dierenstein* behoorden tot hun bezittingen. De verbondenheid in het huwelijk werd bij de adel uitgebeeld in zo'n alliantiewapen. Er staan drie molenijzers op en een zwijnskop.

Het voorhuis van *Reestein*. In het midden boven de voordeur het alliantiewapen.

(Particuliere collectie P. Groenenboom.)

Oorspronkelijk was *Reestein* een jachthuis, alleen via het riviertje de Koedood te bereiken. De weg die er nu naar toe loopt, Het Weegje, is tegelijkertijd met de inpoldering van Het Buitenland van Rhoon in 1580 aangelegd. Langs het riviertje de Koedood zijn toen ook kaden gebouwd.

In de zijgevel van de woning was met muurankers het jaartal 1471 aangegeven. Het eerste cijfer daarvan is er niet meer omdat op een latere datum een nieuwe muur meer naar binnen is gebouwd. Onder de grond zit daar nu nog de fundering van de eerste muur die

ruim een meter buiten de huidige muur uitsteekt. De muurankers in de boerderij die de jaren 1701 en 1727 aangeven verwijzen daarmee naar de tijd waarin de boerderij is gebouwd. Men kwam eerst alleen voor ontspanning, maar later ook om wat te verdienen.

Op 30 december 1688 werd een akte opgemaakt waarin is beschreven dat de erfgenamen van de heren van Sonnoy aan Samuel Everwijn verkopen: "seckere woningen, bergh, schuur, keet, boomgaard, laninge en de lande gelegen in de polder van Rhoon onder Carnisse, mitsgaders omtrent 15 mergen zo wei- als zaailand met het rietveld en de helft van de wateringhe de Coedoot".

Op 1 mei 1774 werd in een akte beschreven dat Mr. Pieter 't Hoeuft eigenaar wordt van de boerderij *Reestein* met alles wat erbij hoort en de rietvelden met de verdere aanwasen in de Koedood. Het geheel was 306 bunder groot en hij betaalde er 25.000 gulden voor.

In de gang van het Waterschapshuis aan de Rijnstraat in Barendrecht hangt een kaart uit die tijd, waarop voor het gehele gebied tussen het riviertje De Koedood, de Essendijk en Het Weegje de naam van deze Van 't Hoeuft staat aangegeven. Pachter van het bedrijf was toen Pieter Cleijszn Kranenburgh.

Twee zonen van de familie Kranenburg uit Kijfhoek, Sijmen en Cleijs, waren als kleine boeren begonnen op de Oude- of Binnen-Koedood. Sijmen had zijn meisje op de Koedood gevonden en dat zou een reden geweest kunnen zijn dat hij naar deze omgeving was gekomen. Hij bleef op de Binnen-Koedood wonen. Kort na zijn overlijden op 10 mei 1751 verkocht zijn weduwe, Stijntje Sloter, een boerenwoning, schuur, wagenkeet en erf staande en gelegen aan de Essendijk onder Rhoon voor 415 gulden aan Johannes Leeuwenburg.

Een nakomeling van Cleijs kwam als pachter op *Heuvelstein* terecht, een boerderij in de Poel, die later gekocht werd van de eigenaar, de heer van Portland, Rhoon en Pendrecht. Deze Cleijs en zijn zoon Teunis waren in 1686 samen gebruikers van tien gemeten land waar vlas op stond. Zoon Teunis kocht en verkocht verschillende keren een huis op de Koedood. Zijn kleinzoon Pieter was de pachter van *Reestein*. Hij is in mei 1762 getrouwd met Martijntje Roobol. Misschien was hij toen al pachter van het bedrijf geworden. Op 6 januari 1786 kocht hij als pachter *Reestein* van vrouwe Sophia Adriana 't Hoeuft, dochter van Pieter 't Hoeuft, voor 22.500 gulden.

Cleijs Kranenburg werd na zijn vader opvolger op het bedrijf. Cleijs trouwde met Elisabeth de Raadt. Zijn leven lang is hij de eigenaar en bewoner van *Reestein* gebleven, tot aan zijn overlijden in 1834. Zijn schoonzoon Hendrik van der Linden, gehuwd met dochter Martijntje, was toen de pachter.

De kinderen van Cleijs – Arie, Pieter, Hendrikje (o) en Martijntje – verkochten op 26 juli 1837 de bezittingen van hun ouders. Cleijs bleek toen niet alleen eigenaar van *Reestein*, maar ook nog van de andere boerderij aan het zelfde Weegje, op nummer 3, de boerderij die wij kennen als de boerderij van Noordzij. Op die boerderij was Cleijs' zoon Pieter pachter geworden. Zij zijn daar gebleven tot 4 april 1849. Op die dag werd er erfhuis gehouden bij de weduwe van Pieter Kranenburg. *Reestein* met ongeveer tien bunder land werd verkocht aan Mattheus Marinus Schepman, burgemeester van Rhoon, voor 4248 gulden.

Schepman en later zijn kinderen bleven eigenaar tot 1856. Op 4 januari 1856 verkochten de kinderen van Schepman in de herberg Het Wapen van Rhooon bij publieke veiling de bouwmanswoning *Reestein*, bestaande uit woonhuis, schuur, stalling, afzonderlijke woonkeet, boomgaard, erf en beplanting. De bouw-, riet- en boomgaardlanden konden direct na gunning aanvaard worden. De wei- en griendlanden met kerstmis van het jaar 1857, dus bijna twee jaar later. Tot die tijd waren die verhuurd aan Hendrik van der Linden voor 400 gulden de hoop per jaar volgens een huurcontract dat op 8 september 1848 was gesloten. Een huurtijd voor zeven jaar, zo'n periode zijn we meer tegengekomen! Eens in de zeven jaar moest het land vaak ook braak (ongebruikt) blijven liggen. Men zou hierbij kunnen denken aan wat er in Leviticus 25:4 staat: "In het zevende jaar zal het land een volkomen sabbat hebben ; uw akker zult gij niet bezaaien en uw wijngaard niet snoeien". Een uitgebracht bod bleef geldig tot 's avonds acht uur.

De koper werd Arij Leeuwenburg voor een bedrag van f 10.135,70. Arij was sinds 1834 boer op de boerderij Middeldijk 113. Dat was tegenover *Reestein* aan de andere kant van het riviertje de Koedood. Mogelijk is na Van der Linden Naboth van Luick nog pachter geweest tot de komst van de zoon van de koper in 1863, Jan Leeuwenburg.

Arij, gehuwd met Lena Kleinjan, had maar één zoon, Jan, die op 28 november 1836 te Barendrecht was geboren. Dat was wat magertjes voor de uitbreiding van de stam en om de bezittingen te bemannen, maar Jan kreeg meer kinderen. Sinds die tijd was de naam Leeuwenburg een begrip op de Koedood. Jan trouwde in 1863 met Maria van der Linden en vanaf die tijd zijn Jan en zijn vrouw de bewoners van *Reestein*. Eens zou hij als enig kind alle bezittingen van zijn ouders erven. Voor de helft werd hij al eigenaar van de goederen na het overlijden van zijn moeder Lena op 14 december 1880. Over alle goederen mocht hij de scepter zwaaien na zijn vaders dood in 1898.

Waaruit bestond na de dood van zijn vader het gehele bezit van Jan Leeuwenburg?

Naast de boerderijen *Reestein* en Middeldijk 113 had vader Arij in 1848 ook nog de boerderij *Het Klooster* op de Koedood gekocht. Dat was op de plaats waar nu het garagebedrijf van Van der Linden is gevestigd. En alsof het nog niet genoeg was kocht Jan zelf in 1882 de andere boerderij aan Het Weegje er nog eens bij. Cleijs Kranenburg was eerder ook al eigenaar van beide boerderijen aan Het Weegje geweest, maar na diens overlijden was die boerderij in het bezit van de familie De Koning gekomen.

In 1888 ontving Jan Leeuwenburg nog $\frac{1}{3}$ deel uit de nalatenschap van zijn schoonouders. Zij hadden een boerderij gehad aan de Essendijk in de Molenpolder. Zijn aandeel daarin ontving hij in geld.

De vijf zonen die in het gezin Leeuwenburg geboren waren deden inmiddels mee op de bedrijven. Jan zelf en zijn vrouw zijn altijd op *Reestein* blijven wonen. Hendrik Cornelis, Hein genoemd, volgde zijn vader op *Reestein* op. Zoon IJsbrand kwam in 1893 op de boerderij Het Weegje 3.

Jan Arie kwam op *Het Klooster* te wonen en Arie Willem kwam op het bedrijf aan de Middeldijk 113. Johannes betrok een boerderij aan de Blaakschedijk in het Zomerland onder Puttershoek.

Vier Leeuwenburgen uit één gezin bewoonden en waren eigenaar van een boerderij op de Koedood. Later kwam Middeldijk 62 er nog bij, toen een zoon van Arie Willem naar die boerderij ging. Maar aan de andere kant kalfde het bezit ook weer af. Jan Arie van *Het Klooster* had geen kinderen en ging in 1917 aan de Dordtsestraatweg 631, vlakbij

het Zuiderziekenhuis, rentenieren. Hij verkocht zijn boerderij aan zijn neef Jan van der Linden.

Arie Willem van de Middeldijk werd daar opgevolgd door zijn zoon Cornelis (Cor) en ging aan de Gebroken Meeldijk 157 wonen.

IJsbrand ging zijn boerderij al snel verpachten en is maar zestien jaar eigenaar gebleven. Hij was nog maar veertig jaar toen hij de boerderij verkocht.

Hein op *Reestein* gaf er ook al vroeg de brui aan. Hij was in 1911 getrouwd en acht jaar daarna, op 34-jarige leeftijd, ging ook hij, op 8 mei 1919, de boerderij verkopen aan Jan Groenenboom en woonde daarna aan de Stationsweg.

Dat heeft Jan Leeuwenburg senior allemaal niet meer meegemaakt. Op 6 mei 1911 is hij overleden, maar al bij het overlijden van zijn vrouw op 1 januari 1910 was hij niet meer in goeden doen. Toen werd zijn schoonzoon Arie van der Linden Jasperszn bij de verdeling van de goederen in zijn plaats aangesteld, omdat zijn schoonvader onder curatele gesteld was wegens zwakheid van vermogen.

Weer werd de boerderij in het koffiehuis Het Wapen van Rhoon verkocht. De koper was Jan Groenenboom, mijn grootvader. Hij liet het in eerste instantie niet merken dat hij interesse had. Bij opbod had hij slechts één keer geboden op een perceel bouwland. Hij liet de boerderij *Reestein* met tien ha land door Aart Schaberg voor hem kopen. Pietje Voogd en Arie van den Heuvel kochten elk ook ruim twee ha wei- of bouwland uit de boedel.

“Heb je het gehoord? Jan Groenenboom heeft *De Ouwe Stee* gekocht. Nou, hij durft”, hoorde men alom op de Koedood, waar de bewoners elkaar van haver tot gort kenden. Maar hij kon het ook wagen. Ook in zijn gezin waren vijf zonen geboren, en dochters die van wanten wisten. Geld om het geboden bedrag – f 36.517,90 – te betalen leende hij bij de vorige eigenaar, Hein Leeuwenburg. Zijn bezittingen brachten in hun geheel ruim 55.000 gulden op.

De mankracht waar Jan Groenenboom op had gerekend om zijn bedrijf te runnen is echter niet lang op de boerderij gebleven. Van zijn kinderen trouwde de een na de ander en binnen de kortste keren bleven er maar weinigen op de boerderij achter. De oudste zoon Pieter was al getrouwd en woonde aan de Voordijk. Zoon Jan bleef op het vorige bedrijf op de Koedood achter. Zoon Arie werd onder druk van de economische omstandigheden melkhandelaar.

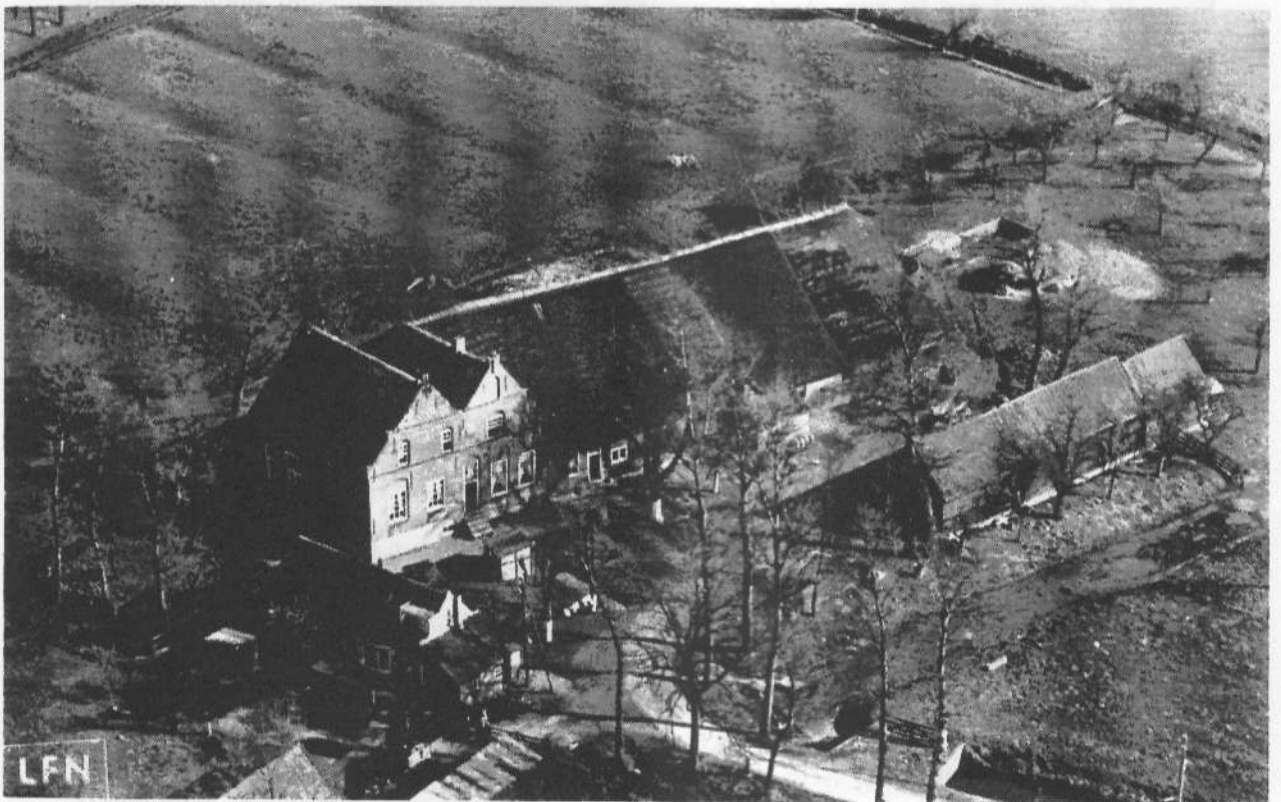
Het ‘zomerhuis’ gebruikte Arie als ruimte om de bussen te boenen en om de melk die op de dag niet verkocht kon worden te karnen. Smid Van Leeuwen had een benzinemotor geplaatst om de karn te laten draaien. Dat hoefde niet meer met het paard, zoals eerder op *Reestein* was gedaan. Het looppad waarop het paard aldaar liep is nog aanwezig onder de vloer van het kantoor. Een jaar later kocht mijn vader Arie Groenenboom de boerderij van Jaap Slavenburg aan de Middeldijk 115. Samen met mijn oom Huib gingen zij daarheen. Mijn vader Arie, de melkhandelaar en mijn oom Huib boer op de boerderij.

Jan Groenenboom was zijn medewerkers kwijt geraakt. Om wat ruimer in zijn jasje te komen zitten en om wat minder werk te hebben verkocht hij het zomerhuis met twee ha weiland daarbij aan Klaas Boer. Het weiland had hij gescheurd (omgeploegd) en er aardbeien op gezet. Nou die wilden wel groeien, aardbeien op een gescheurde grasmat. Dat stond de tuinder Boer wel aan.

Zes jaar slechts heeft Groenenboom op *Reestein* gewoond. Hij liet door timmerman Dubbeldam een nieuw, kleiner boerderijtje aan de Voordijk bouwen op grond die hij van de rentmeester Van der Gijp Barendregt had gekocht en trok daarheen.

Reestein werd gekocht door Jilles van den Hoek uit Rhoon. Kort na zijn huwelijk op 1 mei 1926 met de niet onbemiddelde boerendochter Helena Nuchteren betrokken zij de boerderij.

Vier dochters en een zoon, Jan-Eliza, werden in het gezin van Van den Hoek geboren. Jan-Eliza en ondergetekende hebben samen menig kilometertje op de fiets afgelegd om de lessen te volgen op de Mulo aan het Maastunnelplein te Charlois. Al fietsend, prattend en denkend hebben we geleerd om onze weg in het leven te vinden.

Reestein, gefotografeerd vanuit de lucht.

(Particuliere collectie P. Groenenboom.)

Ja, de boerderij *Reestein*, dat was een heel eind de polder in en dat toen nog zonder elektrisch licht, water, gas en telefoon. Dat gold niet alleen voor de familie Van den Hoek, maar voor ieder die daar heeft gewoond en gewerkt. Om de afstand te bekorten ging men ook wel over het riviertje de Koedood, dan langs de Boezem, zo naar Smitshoek. Een oude molenwiek kon achter *Reestein* de beide oevers van het riviertje net met el-

kaar verbinden. Een smalle verbinding, maar het scheelde te voet heel wat kilometers. Ook de veldwachter maakte er wel eens gebruik van, tot op die dag waarop zijn voet in een hazenstrik, die op de molenwiek was gezet, vast kwam te zitten. De polderjongens hielden wel van zo'n geintje. Men liep ook wel over de kade langs het riviertje. Een kortere weg om de Binnen-Koedood te bereiken. Het bijkomende voordeel was dan dat je in gezelschap van anderen je weg naar Smitshoek of Charlois kon vervolgen.

Zoon Jan-Eliza van den Hoek werd tot grote teleurstelling van zijn vader niet zijn opvolger. Jan kwam in 1956 op het bedrijf van zijn schoonvader Frans van der Pol aan de Gebroken Meeldijk terecht. Van der Pol was bij een auto-ongeluk om het leven gekomen en mevr. Van der Pol vroeg enkele jaren daarna haar aanstaande schoonzoon het bedrijf over te nemen.

Ten tijde van Van den Hoek was *Reestein* een bedrijf met 29 ha eigen en zes ha huurland. In de zomer werd de oogst van tarwe, haver, gerst en erwten binnengereden en opgeslagen in de tasruimten. 's Winters werd het koren in de schuur gedorst. In 1955 viel een van de vaste medewerkers, Arie van Rees, bij het dorsen in de machine waarna zijn been geamputeerd moest worden. In later jaren werd de oogst met een combine direct op het land gedorst. De combine en een rupstractor waren in samenwerking met andere boeren aangeschaft. Lange tijd zijn Arie en Tobias van Rees, Rook Voogd en Arie de Kreek de vaste medewerkers geweest, terwijl Beb Langstraten de huishouding voor haar rekening nam.

Van den Hoek was nog in de goede jaren gestart. Na de eerste wereldoorlog ging het in die tijd economisch wat beter, maar daarna volgden na 1930 al snel de crisisjaren.

Ook de oorlogsjaren 1940 - 1945 gingen niet aan *Reestein* voorbij. De boerderij lag midden in het gebied waar de Duitse parachutisten neerkwamen om van daaruit vliegveld Waalhaven en de stad Rotterdam te veroveren. Aan het einde van de oorlog werd de polder Het Buitenland van Rhoon, waarin de boerderij ligt, onder water gezet om de opmars van de geallieerde legers te stuiten. Door de aanleg van een kade rondom *Reestein* is de boerderij toen droog gebleven. Ook bij de watersnoodramp in 1953 liep de polder vol water. Daar *Reestein* op een terp ligt, liep ze slechts gedeeltelijk onder. Het contact met de buitenwereld moest in die periode met een boot onderhouden worden.

In 1963 besloot Jilles van den Hoek zijn bedrijf te verkopen. Op 5 september 1963 werd voor de zoveelste keer erfhuis gehouden op *Reestein*. Van 's morgens 7 uur tot 10 uur konden de aspirant-kopers het vee en de machinerieën bezichtigen. 37 Stuks stamboekvee en de landbouwinventaris gingen die dag van het erf af. In de goed bewaarde catalogus van de openbare vrijwillige verkoping staan alle koeien met naam en productiegegevens vermeld. In de lijst van de landbouwmachines staan: een tractor; cultivator, toolbar (vaste-tandcultivator), kunstmeststrooier, zaaimachine, schoffelmachine, rolblok, aardappelpootmachine, verschillende eggen, hakselmachine, bietenmachine, transporteur, gierpomp met elektrische motor en slangen, luchtbandenwagen, twee oud-Hollandse boerenwagens, diverse garelen, zwingen en tuigen, diverse ploegen en een melkmachine. De mestvaalt bracht 540 gulden op, zo staat in die catalogus aangekend.

Een maand later werd ook de boerderij verkocht. Toen werden de rollen aan Het Weegje omgedraaid. De *Reestein*boerderij werd nu door de eigenaar van de andere boerderij, Het Weegje 3, aangekocht.

Op 1 oktober 1963 was het een drukke dag voor Wouter Noordzij. Hij kocht niet alleen *Reestein* met elf ha land – het overige land ging naar Jan van den Hoek –, maar hij verkocht de boerderij diezelfde dag ook weer, maar dan zonder land. Een strook grond er direct omheen, groot 54 a en 60 ca, bleef bij *Reestein*. Jilles van den Hoek stak het geld in de knip en werd rustend landbouwer op een nieuwe bungalow aan de Essendijk in de Molenpolder. Wouter Noordzij, tien ha land rijker, werd vanaf die tijd een grotere boer.

De nieuwe bewoner en eigenaar van *Reestein* werd Maarten Remi de Block., directeur van een naamloze vennootschap. Drie jaar later kwam de woning van boerderij *Reestein* op de lijst van Monumentenzorg te staan. Zo'n monument probeert men in de oorspronkelijke staat te behouden.

De Block bleef eigenaar tot 14 januari 1977. Op die dag verkocht hij zijn monumentale bezit aan de familie Van Hussen. Deze familie is tot op de huidige dag eigenaar en zij bewonen nu *Reestein* of zoals de oude inwoners van de Koedood nog steeds zeggen: *De Ouwe Stee*. En met recht en ere!

In 1983 is bij een zware storm de achtermuur van de boerderij weggeslagen. De heer Van Hussen heeft daarop een nieuwe achterkant laten metselen. Ter herinnering daaraan heeft hij een steen ingemetseld waarop de volgende tekst is te lezen:

De oude zwakke stee
is 's nachts door zware vlagen
gestort en neergeslagen.

26 / 27 november 1983

Uit onderzoek is gebleken dat de fundamente inderdaad uit 1100 zijn. Er zijn kloostermoppen aangetroffen en aan het metselwerk is dat mede te zien. Bovendien is een en ander met de C 14-methode onderzocht. In de slappe ondergrond kon men geen hout gebruiken en daarom metselde men de eerste fundering. Bovengronds ging men bij de bouw met hout verder en dat zal het eerste optrekje geweest zijn.

Op de nok van de schuur staat een makelaar. Tegenwoordig wordt zo'n gevelteken vooral als versieringsmotief opgevat, maar oorspronkelijk was het bedoeld als een onheil afwerend teken. In het midden een omgekeerde bezemsteel, een donder- of heksenbezem, met aan weerszijden een paardenkopmotief.

Donderbaard, die daar stille
't schamel boerenfolk ter wille
't lijvig dakstro ingelast
waakzaam zit en wortelvast.

De paardenkopmotieven dienden ook tot het weren van onheil of het beschermen van vee tegen ziekten. De twee paardenkopmotieven symboliseren de paarden Hengist en Horsa uit een Saksische sage.